

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษา และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ตลอดจนการนำผลการศึกษาไปพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ให้มีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพด้านผู้เรียนให้อยู่ระดับการมีส่วนร่วมมาก และให้นักเรียนมีคุณภาพระดับมากต่อไป เพื่อให้ได้ข้อมูล แนวคิด และทฤษฎีที่ใช้สนับสนุนการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 1.2 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 1.3 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม
 - 1.4 บทบาทของผู้ปกครองนักเรียนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
2. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม
3. คุณภาพการศึกษา
4. มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. พัฒนาการเด็กวัยเรียน
 - 5.1 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการ
 - 5.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการ
 - 5.3 ชั้นพัฒนาการทางสติปัญญา
 - 5.4 พัฒนาการของวัยเด็กตอนกลาง
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สาระสำคัญแต่ละหัวข้อข้างต้นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 6-16 : 29) กำหนดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for education) กำหนดการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักโดยกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังให้ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษาและยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพครู สถาบันสังคมอื่น มีรายละเอียด กำหนดให้องค์กร ชุมชน ร่วมเป็นคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา และกำหนดให้ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป นอกจากนี้ยังให้โรงเรียนและชุมชนมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา กำหนดหลักสูตรแกนกลางเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ พร้อมทั้งให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชนฯ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนให้สถานศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนโดยนำประสบการณ์ความรู้ ความชำนาญ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา รวมทั้งร่วมบริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้สถานศึกษา

1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

บัญญัติ แก้วส่อง (2531 : 43-47) ได้อธิบายพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยใช้แนวคิดในแต่ละทฤษฎีไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (A theory reasoned action) ของฟิชเบิน และอิจเซน มีฐานคติ (Assumption) กล่าวว่า มนุษย์เป็นผู้มีเหตุผลและใช้ข้อมูลที่ตนมีอยู่อย่างเป็นระบบมนุษย์พิจารณาผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง ก่อนตัดสินใจลงมือกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมใด พฤติกรรมหนึ่ง พฤติกรรมของบุคคลจึงอยู่ภายใต้การควบคุมของเจตนาของบุคคล ดังนั้นเจตนาเชิงพฤติกรรม หรือความตั้งใจที่จะกระทำของบุคคลจึงเป็นตัวกำหนดที่ใกล้ชิดกับการกระทำ ตัวแปรที่เป็นเจตนาเชิงพฤติกรรมหรือความตั้งใจที่จะทำประกอบด้วย ปัจจัยเกี่ยวกับเจตคติ (Attitude factors) ได้แก่ ความคาดหวังเกี่ยวกับผลลัพธ์ และคุณค่าของผลลัพธ์ที่คาดหวังปัจจัย

เกี่ยวกับปทัสสถาน (Normative beliefs) และปัจจัยที่เกิดจากแรงจูงใจให้ปฏิบัติตาม (Motivation to comply)

2. รูปแบบการทำนายพฤติกรรมของลิสก้า (Liska's revision model) ลิสก้าได้เสนอแนวคิดใหม่โดยใช้แนวคิดของพีชเบนเป็นฐานเพื่อให้เกิดความลึกซึ้งและประสานกับงานวิจัยในปัจจุบันได้ แนวความคิดของลิสก้าเชื่อว่าพฤติกรรมของคนไม่ได้เกิดจากความตั้งใจเสมอไป แต่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมที่เรียกว่า ทรัพยากร (Resources) และเงื่อนไขทางสังคมที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้แสดงออก ที่เรียกว่า โอกาส (Opportunities) ซึ่งแนวคิดของลิสก้าสามารถอธิบายพฤติกรรมของบุคคลได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3. ทฤษฎีการเปรียบเทียบทางสังคมตามความคิดของเฟสติงเจอร์ (Social comparison theory) เชื่อว่า พฤติกรรมของบุคคลเกิดจากความต้องการที่จะเปรียบเทียบความสามารถและความคิดเห็นของตนเองกับบุคคลอื่น โดยใช้เกณฑ์ทางกายภาพและเกณฑ์ทางสังคม ผลของการเปรียบเทียบจะทำให้ตนเองเปลี่ยนพฤติกรรมให้ใกล้เคียงกับบุคคลอื่นในกลุ่ม ซึ่งแนวคิดของเฟสติงเจอร์ จะช่วยทำนายพฤติกรรม การมีส่วนร่วมของบุคคลในกระบวนการพัฒนาได้

4. ทฤษฎีปฏิวธรสนิยมของโฮแมนส์ (Exchange theory) เป็นทฤษฎีทางสังคมในระดับจุลภาคเหมาะสมที่จะนำมาวิเคราะห์และอธิบายพฤติกรรมและปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับบุคคล โดยใช้ฐานคิดจาก

4.1 เศรษฐศาสตร์เชิงอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarian economics) ที่อธิบายถึงการตัดสินใจของมนุษย์ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ นั้นจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่ได้รับ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งรวมไปถึงประโยชน์ที่เกิดกับจิต

4.2 มนุษยวิทยาเชิงหน้าที่ (Functional anthropology) ได้ให้ความสำคัญทางด้านจิตวิทยา ซึ่งจะเน้นพลังในการริเริ่ม และข้อผูกพัน ที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากกว่าความต้องการทางด้านเศรษฐศาสตร์

4.3 จิตวิทยาเชิงพฤติกรรม (Behavioral psychology) ซึ่งได้อธิบายการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนจะมีจำนวนบ่อยครั้งมากขึ้นขึ้นอยู่กับผลที่เกิดจากการมีส่วนร่วมจากครั้งแรก ๆ ถ้าผลที่เกิดขึ้นครั้งแรก ๆ เป็นไปตามคาดหวัง การมีส่วนร่วมจะมีจำนวนบ่อยครั้งมากขึ้น

จากทฤษฎีทางจิตวิทยาและสังคมจิตวิทยาทั้ง 4 ประการ สามารถใช้เป็นแนวคิดเพื่อที่จะอธิบายการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษาที่ว่า ผลของการตัดสินใจของชุมชนขึ้นอยู่กับผลลัพธ์และคุณค่าของผลลัพธ์ที่คาดหวัง ภายใต้เงื่อนไขของสภาพแวดล้อมโอกาสตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจและผลทางด้านจิตใจ โดยใช้เกณฑ์เปรียบเทียบระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ ดังนั้นภาครัฐ ควรลดบทบาทในการบริหารและการจัดการศึกษาลง และเพิ่มบทบาทให้กับชุมชนได้

เข้ามา มีบทบาทมากขึ้นจนถึงระดับความร่วมมือ และร่วมกันตัดสินใจ เพราะความต้องการในผลลัพธ์ที่คาดหวัง และเงื่อนไขต่าง ๆ ในการบริหารและการจัดการศึกษานั้นจะได้ตรงกับความต้องการของชุมชน

1.2 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 48) ตามพจนานุกรมการศึกษาที่รวบรวมได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การที่บุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมอยู่ในกิจการใดกิจการหนึ่ง โดยมากเป็นกิจการของหมู่คณะที่บุคคลมีส่วนร่วมได้ส่วนเสี้ยวอยู่ด้วยการทำงาน เป็นคณะนั้นจะมีความรู้สึกว่า ตนเองมีส่วนร่วมในงานของสมาชิกและเห็นความสำคัญของผู้ร่วมงานทุกคน

สุริย์ ดัชนีศรีสุโรจน์ (2531 : 17) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการร่วมมือปฏิบัติและร่วมในการรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้เกิดการดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการและเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ติน ประชญพุทธิ (2533 : 624) สรุปไว้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การเข้าไปเกี่ยวข้องกับหรือการเข้าไปมีเสี่ยงกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจนเข้าไปพิจารณาคุณผลกระทบของนโยบายเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงเป็นนโยบายในครั้งต่อไป

เกียรติศักดิ์ เรืองทองดี (2536 : 12) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การร่วมคิดแก้ปัญหา การดำเนินการ การร่วมกันวางแผน ร่วมปฏิบัติงานในรูปแบบการเสียดสละแรงงาน การบริจาคเงิน วัสดุสิ่งของ และร่วมกันติดตามผลงานบำรุงรักษาสาธารณประโยชน์ โดยการมีส่วนร่วมอาจจะแสดงออกของบุคคลโดยตรงหรือโดยผ่านองค์กรประชาชนในชุมชน

สุวรรณี คงทอง (2536 : 15) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กรประชาชนได้ร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาการดำเนินงาน และกิจกรรมในชุมชน โดยร่วมกันวางแผนโครงการ ร่วมกันปฏิบัติงานในลักษณะการเสียดสละแรงงาน เงินบริจาควัสดุสิ่งของ ร่วมแบ่งปันผลประโยชน์และร่วมติดตามผลงานด้วยความสมัครใจ เพื่อพัฒนาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมหรือชุมชนให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ประพนธ์ ปิยรัตน์ (2543 : 3) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การร่วมอย่างจริงจังของคนที่อยู่ร่วมกันในชุมชน ในการวางแผนการดำเนินงานและการควบคุมโดยอาศัยทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อให้เกิดประโยชน์ด้วยการพึ่งพาของตนเองของท้องถิ่น

สนธยา พลศรี (2545 : 44) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในทุก ๆ ขั้นตอน ทั้งร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

กู๊ด (Good. 1973 : 115) ให้นิยามของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นการดำเนินการกิจกรรมร่วมกันระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีจุดหมายเดียวกัน คือการผลลัพธ์ในสิ่งที่มุ่งหมายอย่างเดียวกัน และทุกคนยอมรับในจุดมุ่งหมายนั้น

เออร์วิน (Ervin. 1976 : 138) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมว่า คือ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิดตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ และความชำนาญของประชาชน แก้ไขปัญหาาร่วมกัน การใช้วิทยาการที่เหมาะสม ให้การสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ดอยซ์ (Deutsch. 1977 : 81) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง สภาพการณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเกิดการร่วมมือกัน มีความพึงพอใจซึ่งกันและกัน มีความพยายามที่จะช่วยเหลือกัน ประสานงานกัน โดยมีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายร่วมกัน

ยาดาว (Yadav. 1980 : 87) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การร่วมมือของประชาชนด้วยความตั้งใจและสมัครใจโดยไม่ถูกบังคับ ซึ่งกระบวนการความร่วมมือของประชาชนนั้น ต้องประกอบด้วย

1. การเข้าร่วมในการตัดสินใจตกลงใจ
2. การเข้าร่วมในการดำเนินการของแผนและโครงการพัฒนา
3. การเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผล โครงการ และแผนงานการพัฒนา
4. การเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

หวัง (Whang. 1981 : 91-92) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงกระบวนการในการเข้าไปดำเนินงานของบุคคลหรือของกลุ่มเพื่อได้สะท้อนถึงความสนใจของคนหรือเพื่อให้การสนับสนุนทางด้านกำลังงานหรือทรัพยากรต่อสถาบัน/ระบบที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตของพวกเขา

ไวท์ (White. 1982 : 18) ได้ให้คำจำกัดความ การมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 มิติด้วยกัน มิติที่หนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าอะไรควรทำและทำอย่างไร มิติที่สอง คือ การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา การลงมือปฏิบัติการตามที่ได้ตัดสินใจ มิติที่สาม คือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินงาน และมิติที่สี่ คือ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะพบว่า ความหมายของ “การมีส่วนร่วม” นั้น ถูกตีความไปในความหมายต่าง ๆ กัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อถือและความยึดมั่น (Value judgement) ของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงาน แต่ละองค์การ ทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาและบุคคลอีกด้วย อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงนั้น น่าจะเป็นความหมายดังที่ ภูมิธรรม เวชยชัย (อุดม เหลืองสด. 2545 : 18 ; อ้างอิงจาก ภูมิธรรม เวชยชัย. 2527 : 33) ได้กล่าวไว้ว่า หมายถึง การที่ชาวบ้านได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเองโดยชาวบ้าน หรือกิจกรรมที่หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนได้จัดขึ้นโดยชาวบ้านซึ่งหมายถึง ทั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้านเป็นผู้เข้าร่วม โดยการรับฟัง เสนอความคิดเห็น ชักถาม ตัดสินใจวางแผนปฏิบัติ รับผิดชอบต่อผลของการประเมินผลกิจกรรม

จากการสังเคราะห์ความคิดเห็นของนักการศึกษา สรุปว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การที่บุคคลเข้ามารวมกันปฏิบัติงาน ร่วมวางแผน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและร่วมแบ่งปันผลประโยชน์ในงานใดงานหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายในการทำงานร่วมกัน

1.3 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

นักการศึกษาหลายท่านให้ความเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วม โดยจำแนกเป็นขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ชูชาติ พ่วงสมจิตร์ (2540 : 17-18) เห็นว่าควรจำแนกขั้นตอนในการมีส่วนร่วมออกเป็นขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นการมีส่วนร่วมในการค้นหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้นๆ

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผน เป็นขั้นการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากรและแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการโครงการ เป็นขั้นการมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานหรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นต้น

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการ เป็นขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินว่าโครงการที่ดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย (Formative evaluation) ซึ่งเป็นการประมวลผลความก้าวหน้าของโครงการที่กระทำกันเป็นระยะ ๆ หรือการประเมินผลรวม (Summative evaluation) ซึ่งประเมินผลสรุปรวบรวมของโครงการทั้งหมด

วิชิต นันทสุวรรณ และจันทน์ แรกพินิจ (2541 : 46-47) ได้กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การร่วมคิด

ขั้นที่ 2 การร่วมวางแผน

ขั้นที่ 3 การร่วมปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 การร่วมประเมินผล

ขั้นที่ 5 การร่วมรับผลประโยชน์

กรมสามัญศึกษา (2543 : 6) ได้สรุปขั้นตอนของการมีส่วนร่วมว่ามี 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมคิดริเริ่ม และตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมวางแผน
3. การมีส่วนร่วมดำเนินการ
4. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล
5. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากการจัดการศึกษาของโรงเรียน

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff. 1977 : 7-10) กล่าวว่าขั้นตอนการมีส่วนร่วมมีดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นก็เลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงาน โครงการนั้นจะได้มาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานและประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้จะรวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบ ที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษได้ทั้งต่อบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตก็คือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preference) และความคาดหวัง (Expectations)

จะมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

จากความเห็นดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า สถานศึกษาต้องสร้างกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้เข้ามาจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียน โดยมีขั้นตอนการมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน (Cohen and Uphoff. 1977 : 7-10) ; (ชูชาติ พ่วงสมจิตร. 2540 : 17-18) ; (วิจิต นันทสุวรรณ และจางงศ์ แรกพิณีจ. 2541 : 46-47) และ (กรมสามัญศึกษา. 2544 : 6) ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมคิดริเริ่ม และตัดสินใจ หมายถึง การกำหนดความต้องการ และการจัดลำดับความสำคัญ แล้วร่วมตัดสินใจทั้งในช่วงเริ่มต้น ช่วงวางแผนและช่วงปฏิบัติคามแผน
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง การกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ หมายถึง การทำประโยชน์ให้กับงานทั้งช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือโดยการบริหารการประสานงานและขอความช่วยเหลือ
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การประเมินว่าการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งการประเมินผลความก้าวหน้า และประเมินผลสรุปรวบยอด โดยสังเกตจากความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งมีอิทธิพล สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคคลได้
5. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง การรับผลประโยชน์ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มทั้งทางบวกและทางลบ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในส่วนของมาตรฐานการศึกษา ซึ่งพิจารณาในภาพรวมของการมีส่วนร่วมทั้ง 5 ระดับ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมคิดริเริ่มและตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
5. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

1.4 บทบาทของผู้ปกครองนักเรียนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

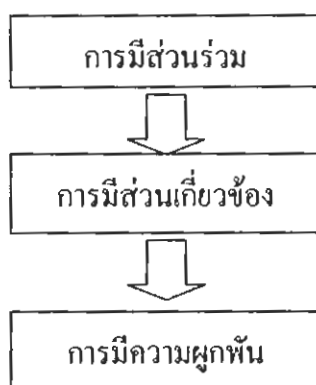
โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งของชุมชน ถือกำเนิดจากชุมชน มีหน้าที่ตามความต้องการของสังคมในชุมชนนั้น ๆ ซึ่งโดยทั่วไปแล้วชุมชนคาดหวังที่จะให้โรงเรียนเป็นสถานที่อบรมและฝึกฝนลูกหลานของเขาให้เรียนรู้วิชาการต่าง ๆ ผู้ปกครองนักเรียนทุกคนคาดหวังที่จะให้บุตรหลานของเขามีความรู้ดี มีความประพฤติดีและมีระเบียบวินัยดีตัว สามารถออกไปประกอบอาชีพได้ ฉะนั้นจึงถือว่าผู้ปกครองนักเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษา การที่ผู้ปกครองนักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนจะทำให้โรงเรียนได้ทราบทิศทางใน

การจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี พ่อแม่ ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนควรมีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาโดยเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมให้ และใช้ข้อมูล ให้ข้อคิดเห็น ให้ข้อมูล เกี่ยวกับผู้เรียน ทั้งคอยติดตามผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงผู้เรียนที่บ้าน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543ก : 51)

ภิญโญ สาร (2526 : 315) กล่าวว่า ในฐานะที่โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม และตั้งอยู่ในสังคมประชาธิปไตย โรงเรียนควรเป็นของประชาชน จัดการเรียนการสอนโดยการเรียนรู้เห็น และความร่วมมือของประชาชน เพื่อประโยชน์ของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญเนื่องจากทำให้ประชาชนได้ทราบเกี่ยวกับกิจการต่างๆ ของโรงเรียนเป็นการสร้างความเชื่อถือ ความมั่นใจและความนิยมที่มีต่อโรงเรียนให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน

เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (2537 : 182-187) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการที่บุคคล หรือคณะบุคคลเข้าช่วยเหลือ สนับสนุน ทำประโยชน์ในเรื่องต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วม ทั้งในกระบวนการตัดสินใจ หรือในกระบวนการบริหาร การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์การนั้นบุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง (Involvement) ในการดำเนินการหรือปฏิบัติภาระกิจต่าง ๆ ขององค์การ การที่บุคคลมีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมทำให้บุคคลมีความผูกพัน (Commitment) ต่อกิจกรรมนั้น ดังภาพ และการมีส่วนร่วมเป็นวิธีการ (Means) มิใช่เป็นเป้าหมาย (End) การมีส่วนร่วมจะเป็นประโยชน์ถ้าหากผลที่เกิดคือ การพัฒนาการศึกษา

ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 แสดงความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมของการมีส่วนเกี่ยวข้องและการมีความผูกพัน

นภเนตร ธรรมบวร (2541 : 31) พบว่า การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ด้าน การศึกษามีใช้มีผลต่อความสำเร็จ ด้านการเรียนของเด็กเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการประสบความสำเร็จ ในชีวิตของเด็ก และยังเป็นการพัฒนาทัศนคติทางบวกต่อตัวเด็กอีกด้วย และได้อ้างถึง Umansky (1983) ที่ว่าเด็กที่มาจากครอบครัวซึ่งเห็นความสำคัญของการศึกษาและมีการเตรียมเด็กสำหรับ ประสบการณ์ทางสังคม มีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จมากกว่าเด็กที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง ไม่ให้ ความสำคัญ

รุ่ง แก้วแดง (2542 : 166-184) กล่าวว่าครูคนแรกของเด็ก คือ พ่อและแม่ ปู่ ย่า ตา และ ยาย ร่วมเป็นครูด้วย ครอบครัวสอนการอ่านออกเสียงได้ กล่อมเกลาด้านคุณธรรม จริยธรรม โดย เรียนแบบอย่างจากมาตรฐานการปฏิบัติของบุคคลในครอบครัว เรียนอาชีพโดยการถ่ายทอด จากคน รุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง สำหรับการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองในประเทศสหรัฐอเมริกา ใน การส่งเสริมในความเป็นหุ้นส่วน ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความเจริญก้าวหน้า ของเด็กในด้านสังคม อารมณ์ และด้านวิชาการ และมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนของนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ (2543ข : 58) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมใน กระบวนการเรียนรู้ช่วยให้ทุกฝ่ายเข้าใจในคุณค่าของตนและนำคุณค่านั้นมาสนับสนุนส่งเสริมให้ ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียน ชุมชน และสถาบันชุมชน ครอบครัว บ่อมมีส่วนร่วมให้ แก่การศึกษา เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของลูกได้ ทั้งที่บ้าน ที่โรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย การจัดการกระบวนการ เรียนรู้และเป็นแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นต้น

อภิญา เวชชชัย (2544 : (8) และ 41-46) กล่าวว่า ผู้ปกครองมีบทบาทในการร่วมมือกับ ทางโรงเรียน เพื่อพัฒนาการศึกษาลูกหลายระดับ คือ การมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติการ มีส่วนร่วม ในระดับนโยบาย และการมีส่วนร่วมในการพิทักษ์สิทธิ์

การมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติ เป็นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของครู เช่น

1. เป็นครูร่วมสอน (Co-Instructor) โดยร่วมกำหนดบทเรียนและกิจกรรมด้าน การเรียนการสอน
2. ให้ข้อมูลเสริมบทเรียน คือ ร่วมให้ข้อมูลเพิ่มเติม ช่วยให้ครูสร้างหลักสูตรที่ลึกซึ้ง ตามความหลากหลายและประสบการณ์แตกต่างกันในด้านอาชีพของผู้ปกครอง
3. ร่วมจัดกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ จัดกิจกรรมให้เด็กทำงานร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมเป็นกิจกรรมที่เน้นความร่วมมือ

4. ร่วมให้ข้อมูลแหล่งทรัพยากร เนื่องจากโรงเรียนมีทรัพยากรจำกัด การที่พ่อแม่ผู้ปกครองร่วมกันให้ข้อมูล แหล่งทรัพยากรที่โรงเรียนจะติดต่อขอความร่วมมือได้เป็นการขยายความร่วมมือ

5. การช่วยเหลือกิจกรรมด้านต่างๆของโรงเรียนเป็นการร่วมกันจัดกิจกรรม และดูแลนักเรียน ในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดเป็นประจำ เช่น กีฬาสี ทำบุญประจำปี และกิจกรรมพิเศษ เช่น การไปศึกษานอกสถานที่ การเป็นโค้ช การเปิดสถานที่ทำงานโดยให้เด็ก ๆ ไปศึกษาดูงาน และฝึกงาน

ในปัจจุบันการศึกษาไม่ได้เป็นเรื่องของโรงเรียนและครูเท่านั้น แต่สรรพกำลังทั้งมวลในสังคม เช่น ครอบครัว ชุมชน ต้องมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการศึกษา (ประเวศ วะสี. 2544 : 8) โรงเรียนจึงต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดรูปแบบและวิธีการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ทั้งนี้ต้องเปิดโอกาสให้เข้าร่วมคิดริเริ่มวางแผน และร่วมประเมินผลได้ (กรมสามัญศึกษา. 2543 : ข-ค) เพราะเหตุที่โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนชุมชนเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อโรงเรียนมาก ผลของการมีส่วนร่วมทำให้ผู้ปกครองมีความพอใจ มีความเชื่อถือและศรัทธาในโรงเรียน เป็นองค์ประกอบที่ทำให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จ (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. 2537 : 186-187) การมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง มีผลต่อความสำเร็จด้านการเรียนและมีผลต่อการประสบผลสำเร็จในชีวิตของนักเรียนด้วย (นภเนตร ธรรมบวร. 2541 : 31) เพราะพ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นครูคนแรกของเด็ก ทั้งกลุ่มเกลาคุณธรรม จริยธรรม ทั้งด้านการสอนอ่าน การเรียนแบบอย่างจากมาตรฐานการปฏิบัติของครอบครัว (รุ่ง แก้วแดง. 2542 : 166-181) ผู้ปกครองยังมีบทบาทการร่วมมือกับทางโรงเรียนเพื่อการพัฒนาการศึกษาของลูกหลายระดับ เช่น การมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติและการมีส่วนร่วมในระดับนโยบาย เป็นต้น (อภิญา เวชชัย. 2544 : 3-4)

จากทฤษฎีและความคิดเห็นของนักวิชาการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวทางของการศึกษาให้เหมาะสมกับผู้ปกครอง โดยกำหนดให้การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง คือ การมีส่วนร่วมในการให้ข้อคิด ชักชวน ดัดสันใจ การกำหนดเวลา การบอกให้ปฏิบัติ การบอกข้อดี และข้อไม่ดี และผลจากการที่นักเรียนมีความประพฤติดี โดยครอบคลุมมาตรฐานด้านผู้เรียนทั้ง 3 มาตรฐาน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนนั้น ถือได้ว่าเป็นหัวใจของงานพัฒนา และในการที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้นั้น จะต้องมียุทธศาสตร์หลายประการที่ก่อให้เกิดความร่วมมือได้ มีผู้กล่าวถึงปัจจัยของการมีส่วนร่วมไว้หลายท่าน ดังรายละเอียดดังนี้

สุรัสวดี หุ่นพยนต์ (2528 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนของประชาชนยากจน ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านเขาดิน ตำบลวังน้ำจืด อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ราษฎรได้มีความสัมพันธ์กับการไม่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชน ขึ้นตัดสินใจเลือกแนวทาง

เมย์ (อุดม เหลืองสด. 2545 : 34 ; อ้างอิงจาก May. 1951 : 127) ได้ทำการวิจัย พบว่าการมีส่วนร่วมของบุคคลนั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางอาชีพและที่อยู่อาศัย โดยบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจต่ำ จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนน้อยกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูง

เบอร์ทรานด์ (อุดม เหลืองสด. 2545 : 34 ; อ้างอิงจาก Bertrand. 1958 : 147-157) กล่าวถึง ปัจจัยทางวัฒนธรรมของประชาชนที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ซึ่งได้แก่ลักษณะส่วนบุคคลต่าง ๆ คือ อายุ เพศ สถานภาพทางสังคม อาชีพ การศึกษา ถิ่นที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น ปัจจัยอื่น ๆ เช่น การอาศัยในเมืองหรือชนบท จำนวนสมาชิกในครอบครัวและลักษณะครอบครัว ค่านิยมและทัศนคติ

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen and Uphoff. 1977 : 59-78) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ อายุ และเพศ สถานภาพในครอบครัว ระดับการศึกษา สถานภาพทางสังคม เช่น ชั้นทางสังคม ศาสนา อาชีพ รายได้และทรัพย์สิน ระยะเวลาในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ พื้นที่ดินถือครอง และสถานภาพการทำงาน

3. คุณภาพการศึกษา

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยที่จะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อให้สภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้คนรู้จักวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ในปัจจุบันสถานการณ์โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้โลกเต็มไปด้วยข่าวสาร ข้อมูล วิถีชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปมากจากอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ คนไทยได้รับรู้ข่าวสารได้กว้างขวางขึ้น ดังนั้นบุคคลจึงมีช่องทางรับรู้ได้หลายรูปแบบและในอนาคตบุคคลจะแสวงหาแนวทางและการค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยสามารถเรียนจากสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษาที่น่าเสนอความรู้หลากหลาย และเรียนจากสิ่งที่เป็นจริงในสังคม ผู้เรียนจึงกลายเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และสร้างรูปแบบการเรียนรู้ของตนเองตามความพอใจเพื่อส่งเสริมประสบการณ์และเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 1-2)

ในสถานการณ์ปัจจุบันยังพบว่า ประเทศไทยมีปัญหาวิกฤตทางภูมิปัญญา กล่าวคือ คนขาดคุณภาพ ส่งผลกระทบกระเทือนถึงระบบต่าง ๆ เช่น ระบบราชการ การเมืองไม่มีคุณภาพ คนไทยไม่รักการเรียนรู้ ปัญหายาเสพติด คีลธรรมเสื่อมโทรม นิยมบริโภคเทคโนโลยีต่างชาติ ไม่รักษาสีงแวดล้อมและวัฒนธรรมอันดีงาม ไม่เห็นความสำคัญของส่วนรวม แม้ว่าในระยะเวลาที่ผ่านมา ได้มีความพยายามในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยมาตลอด แต่คุณภาพการศึกษาของไทยก็ยังต่ำกว่าหลายประเทศในเอเชีย เช่น คุณภาพการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เกี่ยวกับผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมัธยมศึกษา ของกรมวิชาการ ปี 2540 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของวิชาต่าง ๆ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนใหญ่มีค่าต่ำกว่าร้อยละ 50 เป็นต้น (กรมวิชาการ. 2541 : 18) ปัญหาและความจำเป็นข้างต้นชี้ให้เห็นว่า มีความจำเป็นหลายประการที่ต้องพัฒนาการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันและแก้ไขปัญหาด้านต่าง ๆ ของชาติด้วยการให้การศึกษาที่มีคุณภาพแก่คนในชาติ อันเป็นการพัฒนาคุณภาพของคนให้คิดกว้าง คิดไกล เป็นคนดี มีความสามารถและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

จากแรงผลักดันและสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะคุณภาพของผู้เรียนที่ได้มาตรฐานสูงในระดับสากล เพื่อให้สามารถเผชิญปัญหาและการเปลี่ยนแปลง ดำรงตนในสังคมได้ดีมีความสุขและร่วมรับผิดชอบพัฒนาชุมชน ประเทศชาติและสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 4) ดังนั้นจึงได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาขึ้น โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 74 ลงวันที่ 19 สิงหาคม 2542 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 เป็นต้นไป ทั้งนี้ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของไทย โดยจะต้องเริ่มจากสถานศึกษาทุกแห่ง ดำเนินการพัฒนา

คุณภาพของตนเอง โดยในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษานั้น จะต้องมีการประกันคุณภาพภายในผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการเรียนการสอนตามปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา อันจะเป็นการสร้างความมั่นใจว่าสถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานเพื่อทำให้เด็กไทยเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข จะได้ช่วยกันสร้างสรรค์สังคมให้มีสันติ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน เศรษฐกิจมั่นคง สามารถร่วมมือและแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้อย่างมีศักดิ์ศรีในสังคมโลกต่อไป

จากความเป็นจริงดังกล่าวข้างต้นทั้งหมดนั้น สรุปได้ว่าคุณภาพการจัดการศึกษาของไทยจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของโลก โดยจำเป็นต้องพัฒนาสติปัญญา ความรู้ ความสามารถตลอดจนคุณธรรม จริยธรรมของคนในชาติ ทั้งนี้จะต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย โดยเฉพาะสถานศึกษานั้นต้องจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพ ตามมาตรฐาน เพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครองและสังคมมีความมั่นใจ โดยสถานศึกษาจะต้องมีการประเมินตนเอง เพื่อปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาอยู่ตลอดเวลา ซึ่งในขณะนี้สถานศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในช่วงของการประเมินคุณภาพในรอบแรก มี 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ โดยจัดแบ่งมาตรฐานการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 7 มาตรฐาน 22 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้านครู มี 2 มาตรฐาน 5 ตัวบ่งชี้ มาตรฐานด้านผู้บริหาร มี 5 มาตรฐาน 26 ตัวบ่งชี้ เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานและสถานศึกษามุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในการศึกษาครั้งนี้ อยู่ในขอบเขตของเนื้อหามาตรฐานการศึกษา โดยเฉพาะมาตรฐานด้านผู้เรียนโดยใช้มาตรฐานที่ 1 มาตรฐานที่ 10 และมาตรฐานที่ 12

4. มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติร่วมกับหน่วยงานกลุ่มบุคคล ได้ดำเนินการพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก สำหรับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543ก : 1-16) โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาไทย วิสัยทัศน์ ความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ลักษณะสังคมไทย และคนไทยที่พึงประสงค์ เป้าหมายและแนวทางการจัดการศึกษา มาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานต่างๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 รวมทั้งหลักการและจุดมุ่งหมายตามหลักสูตรของแต่ละระดับการศึกษา แล้วสังเคราะห์จัดทำเป็นร่างมาตรฐานการศึกษาแล้วจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากบุคคลหลายฝ่ายเพื่อปรับปรุง

ร่างมาตรฐานและจัดทำตัวบ่งชี้ แล้วเชิญผู้แทนและนักวิชาการที่รับผิดชอบ ในการจัดทำมาตรฐาน การศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ มาร่วมประชุม เพื่อช่วยกันปรับปรุงร่างมาตรฐานการศึกษาและ ตัวบ่งชี้ และจัดทำตัวบ่งชี้จำแนกตามระดับการศึกษา แล้วจัดทำประชาพิจารณ์ เพื่อให้ประชาชนได้ ร่วมแสดงความคิดเห็นและกำหนดความต้องการทางการศึกษามีภาคหวัง แล้วนำไปจัดทำโพล (Poll) กับประชาชนทั่วประเทศ จัดให้มีสาระสอดคล้องกับความมุ่งหมาย และหลักการ รวมทั้ง แนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยได้รับอนุมัติใน หลักการจากคณะรัฐมนตรี เมื่อ 4 มกราคม 2543 และ 25 มกราคม 2543 เพื่อใช้เป็นมาตรฐาน หลักในการประกันคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย เป็นมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก มีมาตรฐานรวมทั้งสิ้น 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ เน้นพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถตามศักยภาพ และ มีความสุข

2. มาตรฐานด้านกระบวนการ มี 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ เน้นในด้านกระบวนการ บริหารจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน

3. มาตรฐานด้านปัจจัย มี 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ กำหนดคุณลักษณะหรือสภาพ ความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน

มาตรฐานการศึกษาทั้ง 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้นี้ เป็นทิศทางให้ทางสถานศึกษาที่มี ศักยภาพและมีความพร้อมได้มุ่งพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับการประเมิน คุณภาพภายนอกในรอบแรก สำหรับระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพียง 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ โดย แบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. มาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐาน 22 ตัวบ่งชี้

2. มาตรฐานด้านกระบวนการ 3 มาตรฐาน 21 ตัวบ่งชี้

3. มาตรฐานด้านปัจจัย 4 มาตรฐาน 10 ตัวบ่งชี้

ต่อมาสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาได้แบ่งกลุ่มใหม่เพื่อให้ ง่ายต่อความเข้าใจ แต่ยังคงสาระและจำนวนมาตรฐานเหมือนเดิมทุกประการ โดยแบ่งกลุ่มเป็น มาตรฐานเกี่ยวกับผู้เรียนมาตรฐานเกี่ยวกับครูและมาตรฐานเกี่ยวกับตัวผู้บริหาร (สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2544 : แผ่นพับ) ดังนี้

1. มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

2. มาตรฐานเกี่ยวกับครู

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ

3. มาตรฐานเกี่ยวกับผู้บริหาร

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานการศึกษาด้านผู้เรียนและตัวบ่งชี้

การกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนซึ่งเป็นศักยภาพที่พึงประสงค์ มีที่มาจากหลายแหล่ง ดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2539 : 31-32) กำหนดจุดมุ่งหมายให้คนได้รับการพัฒนา 3 ด้าน คือ 1. พัฒนาให้เป็นคนเก่งที่มีปัญญา ใฝ่รู้ รู้จักคิด มีเหตุผล ขยันขันแข็ง รู้จักพึ่งตนเอง มีจิตสำนึกต่อ

ส่วนรวม สังคม และประเทศชาติ 2. พัฒนาให้เป็นคนดี มีเมตตา กรุณา กตัญญูรู้คุณ สามัคคี ซื่อสัตย์ สุจริต ละเว้นอบายมุข มีระเบียบวินัย ประพฤติคนตามจรรยาบรรณ มีความเป็นประชาธิปไตย 3. พัฒนาให้เป็นคนมีความสุข มีสมาธิสงบเยือกเย็น แจ่มใส ร่าเริงพอใจในสิ่งที่มี และยินดีในสิ่งที่ทำ ซึ่งจะพัฒนาคนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ในส่วนของการจัดการศึกษา มาตรา 81 ระบุไว้ว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชน จัดการศึกษาอบรมให้เกิด “ความรู้ คู่คุณธรรม”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ใน มาตรา 6 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543ค : 11-12) คือ ให้เป็นคนดี คนเก่ง และ คนมีความสุข มีรายละเอียดดังนี้ 1. คนดี ก็คือ คนที่ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น มีวินัย มีความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล มีเหตุผล รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์ พากเพียร ขยัน ประหยัด และเสียสละ 2. คนเก่ง ก็คือ คนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต โดยมีความสามารถด้านใดด้านหนึ่งหรือรอบด้าน เช่น ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ด้านภาษา ศิลปะ ดนตรี กีฬา ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการคิด ทักษะเทคโนโลยี 3. คนมีความสุข ก็คือ คนที่มีสุขภาพดีทั้งกายและจิต ร่าเริง แจ่มใส ร่างกายแข็งแรง ไม่เป็นทาสของอบายมุข, ดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก่อัตภาพ

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2542 : 1) ได้ดำเนินโครงการวิจัย เรื่องศักยภาพของเด็กไทย โดยรวบรวม ศึกษาเอกสารและประมวลความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยแบ่งศักยภาพเด็กไทยเป็น 3 ด้านใหญ่ แต่ละด้าน แบ่งออกเป็น 3 ด้านย่อย รวมทั้งสิ้น 9 ด้านย่อย ดังนี้

1. ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต ประกอบด้วย
 - 1.1 ทักษะการเรียนรู้
 - 1.2 ทักษะการคิด
 - 1.3 ทักษะการสื่อสาร
2. ทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการทำงาน ประกอบด้วย
 - 2.1 ทักษะการจัดการ
 - 2.2 การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
 - 2.3 ความขยัน อดทน ประหยัดและอดออม
3. ลักษณะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ประกอบด้วย
 - 3.1 ความรับผิดชอบ และมีวินัยในตนเอง

3.2 การควบคุมตนเองได้

3.3 ช่วยเหลือผู้อื่น เสียสละ มุ่งมั่นพัฒนา

มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 7 มาตรฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543ก : 8-9)
ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ
มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองรักการเรียนรู้และพัฒนา
ตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 2) มุ่งพัฒนาคนไทย
ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษา
ต่อ และประกอบอาชีพ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาอบรมต้องให้ผู้เรียนเกิดความรู้คุณธรรม ตาม
บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการ
พัฒนาคนของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2539 : 31-32) และ
ความมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543ก : 11-12) ที่ให้พัฒนาคนให้เป็นคนเก่งและเป็นคนดี และ
สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 2) ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้
เป็นคนดี มีปัญญา เช่นเดียวกับการวิจัยเรื่องศักยภาพของเด็กไทย ของกรมวิชาการ (2542 : 1) ที่บอก
ศักยภาพของเด็กที่ต้องการ ด้านทักษะการเรียนรู้ และทักษะพื้นฐานที่จำเป็น อีกทั้งจากมาตรฐาน
ด้านผู้เรียนที่ใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 7

มาตรฐานตามมลคณະรัฐมนตรีนมิตอนุมัติให้ใช้เป็นมาตรฐานของเด็กไทย (สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543ก : 8-9) ที่สอดคล้องกัน โดยผู้วิจัยนำมาศึกษา 3 มาตรฐาน
และตัวบ่งชี้ด้านผู้เรียน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ คือ

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนตามระเบียบและหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา
2. ซื่อสัตย์สุจริต (และมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ สำหรับระดับอาชีวศึกษา)
3. มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
4. ประหยัด (ใช้สิ่งของและทรัพย์สินทั้งของตนเองและส่วนรวมตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและคุ้มค่า)

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ตัวบ่งชี้ คือ

1. มีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน
2. มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
3. ร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อนและบุคคลทั่วไป
4. รู้จักดูแลสุขภาพและป้องกันตัวเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ
5. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา ไม่เสพสิ่งเสพติด และปลอดจากสิ่งมอมเมา

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา ตัวบ่งชี้ คือ

1. มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

5. พัฒนาการเด็กวัยเรียน

นักจิตวิทยาได้แบ่งพัฒนาการของมนุษย์ออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. พัฒนาการทางร่างกาย หมายถึงการเจริญเติบโตเกี่ยวกับร่างกายทั้งหมด
2. พัฒนาการทางสติปัญญา หมายถึง ความสามารถในการด้านความคิด ความจำ ความมีเหตุผล ความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว
3. พัฒนาการทางอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ หรือควบคุมพฤติกรรมให้อยู่ในภาวะที่สังคมยอมรับ
4. พัฒนาการทางสังคม หมายถึงความสามารถในการที่จะปรับตนให้เข้ากับสังคมที่ตนอยู่ได้เป็นอย่างดี และสามารถปรับตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมรอบตัวตนเองได้

5.1 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการ

พัฒนาการจะดำเนินการไปได้อย่างราบรื่นและสมบูรณ์ จะต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ วุฒิภาวะ (Maturation) และการเรียนรู้ (Learning)

วุฒิภาวะ (Maturation) นักจิตวิทยาได้อธิบายความหมายของวุฒิภาวะไว้ดังนี้
เจอร์ซิลด์, เทลฟอร์ด และซอร์เรย์ (Jersild, Telford and Sawrey. 1975 : 166) กล่าวว่า
วุฒิภาวะ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้อินทรีย์เกิดความพร้อมที่จะแสดงความสามารถต่าง ๆ ได้

ไซอัมเบอร์ก (Schiamberg. 1988 : 25) กล่าวว่า วุฒิภาวะ หมายถึงจุดที่เหมาะสมที่บุคคล
จะได้รับการฝึกเฉพาะอย่างได้ หรือ หมายถึง ความพร้อมที่จะแสดงความสามารถในการทำกิจกรรม
ต่าง ๆ ได้

จิราภรณ์ ตั้งกิตติภากรณ์ (2532 : 44) กล่าวว่า วุฒิภาวะ หมายถึง การบรรลุถึงขั้นสุดยอด
ของการเจริญเติบโตตามธรรมชาติของอินทรีย์ในด้านใดด้านหนึ่ง และพร้อมที่จะประกอบกิจกรรม
อย่างใดอย่างหนึ่งได้อย่างเหมาะสมกับวัย

วัลนิกา จลาภบาง (2535 : 4) กล่าวว่า วุฒิภาวะ หมายถึง ภาวะของความเจริญสูงสุดซึ่ง
ทำให้นุคคลสามารถแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งได้โดยไม่ต้องอาศัยการเรียนรู้หรืออิทธิพล
ของสิ่งแวดล้อมเข้าช่วย อาจกล่าวได้ว่า วุฒิภาวะเป็นสภาพที่ทำให้เกิดความพร้อมนั่นเอง

สรุปได้ว่า วุฒิภาวะเป็นกระบวนการของธรรมชาติที่ทำให้อินทรีย์แสดงความสามารถ
ต่างๆ ได้ตามลำดับขั้นของการพัฒนาการ

ประเภทของวุฒิภาวะ

สุหาทิพย์ สกฤษีพวัฒนา (2536 : 80-81) ได้แบ่งวุฒิภาวะออก 7 ประเภท ดังนี้

1. วุฒิภาวะทางร่างกาย (Physiological maturity) คือ ภาวะการพัฒนาสูงสุดของอวัยวะ
ต่าง ๆ ของร่างกาย
2. วุฒิภาวะทางอารมณ์ (Emotional maturity) คือ ภาวะการแสดงออกทางอารมณ์ได้
เหมาะสมกับวัย
3. วุฒิภาวะทางสังคม (Social maturity) คือ การเข้าสังคมได้อย่างเหมาะสม
4. วุฒิภาวะทางสติปัญญา (Intellectual maturity) คือ กระบวนการใช้เหตุผลและ
การสร้างความคิดรวบยอด
5. วุฒิภาวะทางจริยธรรม (Moral maturity) คือ ภาวะการรู้จักใช้เหตุผลในการพิจารณา
การกระทำต่าง ๆ ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด สิ่งใดเหมาะสม ดึงตามหลักจริยธรรม
6. วุฒิภาวะทางเพศ (Sexual maturity) คือ ภาวะที่ระบบสืบพันธุ์เริ่มทำหน้าที่ได้อย่าง
สมบูรณ์
7. วุฒิภาวะในการอ่าน (Reading maturity) คือ ภาวะความพร้อมในการอ่าน

การเรียนรู้ (Learning)

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2537 : 135) กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัดรวมทั้ง การเปลี่ยนปริมาณความรู้ของผู้เรียน

ปรีชาภรณ์ วงศ์อนุตรโรจน์ (2534 : 30) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงจากพฤติกรรมเดิมเป็นพฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร เป็นผลที่ได้จากประสบการณ์ โดยไม่ใช่ผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติที่เกิดขึ้น โดยบังเอิญ เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้าน ความรู้ ความรู้สึกและทักษะ

เชิธร วิวิธศิริ (2534 : 5) กล่าวว่า การเรียนรู้หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ ค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากประสบการณ์ การฝึกหัด การปฏิบัติการ การกระทำจริงจะด้วยวิธี การที่ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม หรือหมายถึง พัฒนาการที่เกิดจากการฝึกหัดซึ่งอาศัยประสบการณ์ และการฝึกทักษะ การเรียนรู้ส่วนใหญ่กำหนดโดยอิทธิพลของวัฒนธรรม การอบรมเลี้ยงดู สังคม กลุ่มเพื่อน

สรุปได้ว่า การเรียนรู้จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ อย่างค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากประสบการณ์

พัฒนาการเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านปริมาณและคุณภาพ ตลอดระยะเวลาของการ ดำรงชีวิตของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงนี้จะนำไปตามหลักและงานของพัฒนาการ ซึ่งเป้าหมายของ การพัฒนาการคือ ทำให้ทุกคนมีความสุข องค์ประกอบที่สำคัญของพัฒนาการคืออู่อุภาวะ เพราะจะ ทำให้ไม่เกิดผลดีและเป็นการสูญเปล่า

การศึกษาพัฒนาการของเด็ก นอกจากการใช้ความรู้ ประสบการณ์ การสังเกตและความ เอาใจใส่ศึกษาพัฒนาการของเด็กอย่างต่อเนื่องแล้ว ทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการจะช่วยให้ บุคคลเข้าใจพัฒนาการของเด็กอย่างชัดเจน และสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ความรู้จากทฤษฎีพัฒนาการ ทฤษฎี บุคลิกภาพ จะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมพัฒนาการ ป้องกันการเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและ แก้ไขปัญหาของพฤติกรรมตั้งแต่ในระยะแรก

5.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการที่น่าสนใจมีดังนี้ คือ

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget's theories of cognitive development)

สุรางค์ โคว์ตระกูล (2537 : 34-44) อธิบายว่า เพียเจต์ มีความเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมา มีความพร้อมที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม มีความพร้อมที่จะเป็นผู้กระทำก่อน (Active) และมีความสามารถพื้นฐาน 2 ประการ คือ การจัดและรวบรวม (Oranization) และการปรับตัว

(Adaptation)

การจัดรวบรวม หมายถึง การจัดรวบรวมกระบวนการต่าง ๆ ภายในเข้าเป็นระบบอย่างต่อเนื่องและเป็นระเบียบ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาที่มีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

การปรับตัว หมายถึง การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเพื่ออยู่ในสภาพสมดุล การปรับตัวประกอบด้วยกระบวนการ 2 ประการ คือ

1. การซึมซาบหรือดูดซึมประสบการณ์ (Assimilation) เมื่อนมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมก็จะซึมซาบหรือดูดซึมประสบการณ์ใหม่ให้รวมเข้าอยู่ในโครงสร้างของสติปัญญา
2. การปรับโครงสร้างของสติปัญญา (Accomodation) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงความคิดเดิมให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมใหม่หรือเป็นการเปลี่ยนแบบโครงสร้างของสติปัญญาที่มีอยู่ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ใหม่

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลจะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมด้วยกระบวนการซึมซาบหรือดูดซึมประสบการณ์ และการปรับโครงสร้างทางสติปัญญา

5.3 ขั้นพัฒนาการทางสติปัญญา

เพียเจต์ แบ่งขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาเป็น 4 ขั้น คือ

1. ขั้นการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensori – motor)
2. ขั้นขั้นความคิดก่อนเหตุผล (Preoperational)
3. ขั้นการคิดแบบเหตุผลเชิงรูปธรรม (Concrete operations)
4. ขั้นการคิดแบบเหตุผลเชิงนามธรรม (Formal operation)

เพียเจต์ กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญาจะเป็นไปตามลำดับขั้น เปลี่ยนแปลงข้ามขั้นไม่ได้

ขั้นที่ 1 การรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensori – motor) เป็นช่วงอายุแรกเกิดถึง 2 ขวบ เป็นการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส เช่น การจับ มอง ดูด คมกลืน ชิมรส และการเคลื่อนไหวร่างกาย

ขั้นที่ 2 ขั้นความคิดก่อนเหตุผล (Preoperational) เป็นช่วงอายุ 18 เดือน ถึง 7 ปี เด็กวัยนี้มีลักษณะสติปัญญาดังนี้

1. เด็กวัยนี้จะเข้าใจภาษาและสามารถใช้ภาษาในการแก้ปัญหาได้
2. เด็กจะเลียนแบบผู้ใหญ่ในเวลาเล่น หรือเลียนแบบได้โดยตัวแบบไม่ต้องอยู่ต่อหน้า
3. เด็กมีความตั้งใจทีละอย่าง วัยนี้จึงทำให้เด็กมีความคิดบิดเบือนจากความจริง

4. มีการยึดถือตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentrism) ไม่สามารถเข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่นหรือไม่ได้คิดว่าผู้อื่นจะคิดอย่างไร
5. เด็กวัยนี้ไม่สามารถทำปัญหาการเรียงลำดับ(Serriation) ได้ เด็กไม่เข้าใจการเรียงลำดับมากไปหาน้อย น้อยไปมาก ความยาวสั้น หรือการย้อนกลับ
6. เด็กวัยนี้ไม่เข้าใจความคงตัวของสสาร (Conservation) เพราะเด็กจะให้เหตุผลจากรูปร่างที่เห็น

สรุปความคิดของเด็กชั้น Preoperational Stage อายุ 18 เดือน ถึง 7 ปี ความคิดยังขึ้นอยู่กับ การรับรู้เป็นส่วนใหญ่ ไม่สามารถจะใช้เหตุผลอย่างลึกซึ้ง แต่เด็กเริ่มใช้ภาษาและใช้สัญลักษณ์ได้แล้ว เด็กมีความตั้งใจที่ละอย่าง ไม่เข้าใจความคงตัวของสสาร ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ไม่เข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่น

ขั้นที่ 3 ขั้นการคิดแบบเหตุผลเชิงรูปธรรม (Concrete operations) เป็นช่วงอายุ 7-11 ปี เด็กวัยนี้มีความสามารถสร้างกฎเกณฑ์ และตั้งเกณฑ์ในการแบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็นหมวดหมู่ได้ และมีความสามารถต่าง ๆ ดังนี้

1. การสร้างภาพในใจ (Mental representations)
2. เข้าใจความคงตัวของสสาร (Conservation)
3. สามารถคิดเปรียบเทียบได้ (Relational terms)
4. การแบ่งกลุ่มหรือจัดหมู่ (Class inclusion)
5. การเรียงลำดับ (Serialization and hierarchical arrangements)
6. สามารถคิดย้อนกลับได้ (Reversibility)

สรุปพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กอายุ 7-11 ปี นับว่าเจริญรวดเร็วมาก สามารถใช้เหตุผล การรับรู้ไม่ขึ้นอยู่กับรูปร่าง แบ่งกลุ่มโดยใช้กฎเกณฑ์หลาย ๆ อย่าง คิดย้อนกลับได้เข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมและความสัมพันธ์ของตัวเลขเพิ่มขึ้นได้

ขั้นที่ 4 ขั้นการคิดแบบเหตุผลเชิงนามธรรม (Formal operation) เป็นช่วงอายุ 12 ปี ถึงวัยรุ่นใหญ่ ในขั้นนี้พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเป็นขั้นสูงสุด เด็กจะเริ่มคิดแบบผู้ใหญ่ ความคิดแบบเด็กเล็ก ๆ จะสิ้นสุดลง เด็กสามารถที่จะคิดหาเหตุผลนอกเหนือไปจากข้อมูลที่มีอยู่ สามารถที่จะคิดแบบนักวิทยาศาสตร์ คือ การตั้งสมมติฐานและทฤษฎี และเห็นว่าความจริงที่เห็นจากการรับรู้ไม่สำคัญเท่ากับความคิดถึงสิ่งที่อาจเป็นไปได้ (Possibility) และมักจะคิดเหนือไปกว่าสิ่งปัจจุบัน คิดพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีตัวตน หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม

เพียเจต์สรุปว่า เด็กวัยรุ่นมีความสามารถทางสติปัญญาดังนี้

1. สามารถจะคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมได้

2. สามารถคิดโดยใช้สมมติฐาน
3. สามารถทำพีชคณิตเรื่องการบวก โดยไม่คิดถึงลำดับ และการสลับลำดับ เป็นต้น
4. สามารถเข้าใจการคิดย้อนกลับขั้นสูงได้

5.4 พัฒนาการของวัยเด็กตอนกลาง

โดยทั่วไปแล้วเด็กจะมีพัฒนาการเข้าสู่วัยเด็กตอนกลาง (Middle childhood) เมื่อมีอายุเฉลี่ยประมาณ 6 ปี ระยะพัฒนาการของวัยเด็กตอนกลางของเด็กหญิงจะเริ่มจากอายุ 6 ปี จนถึง อายุ 10 ปี และเด็กชายจะเริ่มจากอายุ 6 ปี จนถึง 11 ปี เด็กในวัยนี้จะต้องเรียนการศึกษาภาคบังคับ จะต้องปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อน และประสบการณ์ใหม่นอกกรอบครัวจึงทำให้มีผู้เรียกวัยเด็กตอนกลางว่า เด็กวัยเรียน (School age) และวัยเข้ากลุ่มเพื่อน (Gang age) (สุนีย์ ธีรดากร. 2523 : 139)

ศรีธรรม ธนะภูมิ (2535 : 67) กล่าวว่า เมื่อเริ่มวัยนี้ เด็กรู้ถึงฐานะของตนในครอบครัว และตระหนักถึงบทบาททางเพศของตนแล้ว เป็นวัยเด็กที่ก้าวไปสู่สังคมภายนอกครอบครัว ด้วยการไปโรงเรียนและสถานที่อื่น ๆ โรงเรียนเป็นสถานที่ที่เด็กในวัยนี้ใช้ชีวิตอยู่เป็นส่วนใหญ่ สถานที่อื่น ๆ ได้แก่ บ้านญาติ บ้านเพื่อน สนามกีฬา เป็นต้น ทั้งนี้เด็กจำเป็นต้องนำคุณสมบัติที่เขาได้พัฒนามาแล้วในวัยเด็กตอนต้นไปใช้ในการปรับตัว ทั้งในการเรียนรู้สิ่งต่างๆและการอยู่รวมกันในสังคมภายนอกครอบครัว มีการฝึกหัดการอยู่ได้ด้วยตนเอง การเข้ากลุ่ม การศึกษาศิลปวิทยา และการสร้างมโนธรรม เพื่อที่จะพัฒนาตนเองไปสู่บุคลิกภาพของความเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

พัฒนาการของเด็กวัยตอนกลางแบ่งเป็นการพัฒนาการทางร่างกาย พัฒนาการทางสติปัญญา พัฒนาการทางสังคม และพัฒนาการทางอารมณ์ มีรายละเอียดดังนี้

พัฒนาการทางร่างกาย

พัฒนาการทางร่างกายของวัยเด็กตอนกลาง เมื่อเปรียบเทียบกับระยะเด็กตอนต้นแล้ว พัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยนี้ลดลง คือ จะเจริญเติบโตอย่างช้า ๆ และสม่ำเสมอไปจนกระทั่งอายุ 10 ปี

1. ส่วนสูงและน้ำหนัก ส่วนสูงและน้ำหนักจะลดน้อยลงกว่าวัยที่ผ่านมา แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านสัดส่วน และความแข็งแรงแคล่วคล่องว่องไวมากขึ้น อายุ 6 ปี จะสูงประมาณ 2 ใน 3 และมีสัดส่วนประมาณ 2 ใน 5 ของเมื่อเป็นผู้ใหญ่ ระยะ 6-10 ปี เด็กชายจะมีน้ำหนักและส่วนสูงมากกว่าเด็กหญิงเล็กน้อยแต่หลังจาก 10 ปี ถึง 15 ปี เด็กหญิงจะสูงกว่าเด็กชาย

2. สัดส่วนของร่างกาย ร่างกายของเด็กวัยนี้จะขยายออกทางส่วนสูงมากกว่าทางด้านส่วนกว้าง ลำตัวแบนแขนขายาวออก รูปร่างเปลี่ยนแปลงใกล้เคียงกับผู้ใหญ่มากขึ้น

3. กระดูกและฟัน เด็กหญิงที่มีอายุ 6 ปี จะมีพัฒนาการทางกระดูกเท่ากับเด็กชายอายุ 7 ปี แม้ว่าเด็กชายจะมีน้ำหนักมากกว่าเด็กหญิงก็ตาม

4. สุขภาพ ระยะเวลาที่เด็กได้รับเชื้อโรคต่างๆ ก่อนข้างง่าย จึงควรได้รับวัคซีนเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันโรค ซึ่งจะปรากฏโดยทั่วไป ทำให้เด็กขาดความน่ารักรำเ็นดู และอาจเป็นที่รังเกียจของเพื่อน ๆ เด็กจะหมดความภาคภูมิใจในภาพพจน์ของตนเอง ผู้ปกครองจึงควรป้องกันและรักษา และให้การเอาใจใส่ดูแลเรื่องความสะอาดของเด็กอย่างสม่ำเสมอ

5. พัฒนาการกล้ามเนื้อที่ใช้ในการเคลื่อนไหว อายุ 6 ปี ลักษณะของตายังเจริญไม่สูงสุด สายตายังยาวอยู่สายตาและมือทำงานประสานกันไม่ดีนัก เพราะพัฒนาการของกล้ามเนื้อไม่เท่ากัน จึงไม่ควรให้เด็กใช้กล้ามเนื้อเล็กทำงานที่ประณีตหรือใช้เวลานานมากเกินไป เพราะอาจทำให้เครียดหรือพิการภายหลังได้

วัลนิกา ฉลาดบาง (2535 : 6-7) กล่าวว่า เด็กวัยนี้มักจะกินจุ ทำให้มีพลังงานมาก จึงมักไม่ใคร่อยู่นิ่ง ชอบทำกิจกรรม และทำอย่างรวดเร็ว บางครั้งขาดความระมัดระวัง ทำให้ประสบอุบัติเหตุอยู่เสมอ

พัฒนาการทางสติปัญญา

พัฒนาการทางสติปัญญาของวัยเด็กตอนกลางนี้ ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร (2533 : 190-191) กล่าวว่า มีความก้าวหน้าขึ้นอย่างเห็นได้ชัด คือเด็กมีความคิดที่ซับซ้อนและใช้เหตุผลมากขึ้น ในการตัดสินใจ ลดการยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง จึงสามารถคิดแก้ปัญหาในแง่มุมมองของคนอื่นได้มากขึ้น เพียเจต์ เรียกระยะนี้ว่า ระยะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลกับสิ่งที่เป็นรูปธรรม (Concrete operation) ซึ่งอยู่ในช่วงอายุ 7-11 ปี เด็กจะสามารถแก้ปัญหาโดยนำประสบการณ์ต่าง ๆ และหาเหตุผลมาประกอบเพื่อพิจารณาหาวิธีที่เหมาะสม พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัยนี้ พอสรุปได้ดังนี้

1. ลักษณะความจำ เด็กในวัยนี้มีความจำดีขึ้นกว่าระยะวัยเด็กตอนต้น และเมื่ออายุมากขึ้น ความจำจะพัฒนาการดีขึ้น มีการจัดกลุ่มเพื่อช่วยให้จำได้ดีขึ้น
2. ความสามารถในการเข้าใจความคงตัวของสสาร หรือความสามารถในการอนุรักษ์ (Conservation) คือความสามารถในการรู้ความคงตัวของวัตถุ ถึงแม้ว่าวัตถุนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างไปจากเดิม
3. ความสามารถในการจัดลำดับและการจัดกลุ่มของสิ่งของเด็กวัยนี้สามารถจัดลำดับสิ่งของหรือเรียงเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องกว่าระยะวัยเด็กตอนต้น
4. การรับรู้ความแตกต่างในรายละเอียดของวัตถุที่มีความคล้ายคลึงกัน
5. ความคิดสร้างสรรค์ เกิดจากการสัมผัสจับต้องกับวัตถุที่จะประกอบงานศิลปะ เด็กที่ได้รับการส่งเสริมให้ค้นคว้าและประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ จะมีพัฒนาการทางสติปัญญามากกว่า เด็กที่ถูกจำกัดด้านความคิดและการแสดงออก เด็กจะมีความริเริ่ม มีความต้องการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วย

ตนเอง และพยายามที่จะทำให้สำเร็จ

6. การใช้สัญลักษณ์ เมื่อเด็กอายุได้ 6 ปี จะมีความเข้าใจสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานจากการได้เรียนรู้

7. การใช้ภาษา วัยเด็กตอนกลางนี้มีการพัฒนาการทางสมองอย่างเต็มที่ ในส่วนที่ควบคุมการพูดและอวัยวะต่าง ๆ ที่ใช้ในการได้ยินและการพูด เด็กยิ่งโตยิ่งมีโอกาสสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น มีความจำเป็นในการใช้ภาษาในการสื่อความหมายกับผู้อื่น

โดยทั่วไปเด็กหญิงจะมีความสามารถในการพูด และใช้ภาษามากกว่าเด็กชายพัฒนาการทางภาษาของเด็กจะมีมากขึ้นเรื่อยๆ ใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อม 2 ประการ คือ การอยู่ร่วมกับคนอื่นในบ้าน และสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ เด็กที่อยู่ในบ้านจะมีโอกาสฟังและพูดมากกว่าเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็กหรือสถานสงเคราะห์

การเข้าโรงเรียนจะช่วยให้เด็กพัฒนาการทางภาษาได้มาก ภาษามีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้และการสังคมของเด็ก ในวัยนี้เด็กควรได้รับการกระตุ้นให้แสดงออกทางด้านภาษา ทั้งการอ่านและพูด

พัฒนาการทางสังคม

วัยเด็กตอนกลางเป็นจุดเริ่มแรกที่เด็กมีพัฒนาการทางสังคมกับโลกภายนอกอย่างแท้จริง เด็กออกจากบ้านไปสู่โรงเรียนและภายนอกครอบครัว ถ้าในวัยเด็กตอนต้น เด็กได้เข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาล หรือศูนย์พัฒนาการเด็กเล็ก หรือในชั้นเด็กเล็ก เพื่อเตรียมตัวเกี่ยวกับการปรับตัวนอกบ้านบ้างแล้ว การเข้าสู่วัยเรียนของเด็กจะไม่สู้ลำบากนัก สิ่งสำคัญที่ช่วยเด็กอีกประการหนึ่งก็คือ การที่บิดา มารดาสอนและฝึกให้เด็กสามารถช่วยตนเองได้ และสามารถแยกจากบ้านไปอยู่กับผู้อื่นได้โดยไม่กังวลจนเกินไป

เมื่อเริ่มเข้าเรียนเด็กอาจจะติดครูประจำชั้นในชั้นประถมต้น ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนมารดา ต่อมาเด็กจะสนุกกับการเล่นกับเพื่อนมากขึ้น การที่เด็กไปโรงเรียนทำให้เด็กเรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกับผู้อื่น สามารถปรับตัวตามกฎเกณฑ์และปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับของสังคมเด็กได้ฝึกหัดการเลือกคบเพื่อน ความรู้สึกว่าตนเองเป็นที่หนึ่ง และการมีตนเองเป็นศูนย์กลางลดลง ขอมทำตามผู้อื่นบ้างและคือน้อยลง เด็กจะต้องการคำชมเชยจากครูและกลุ่มเพื่อนมากกว่าบิดามารดา เริ่มออกห่างจากบุคคลในบ้าน ซึ่งบิดามารดาจะต้องเข้าใจและยอมรับ พัฒนาการนี้บิดามารดาไม่ควรตำหนิเด็กที่นิยมชมชอบครูมาก เพราะความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครูเป็นรากฐานที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนแบบ และเรียนรู้ทั้งด้านวิชาการและด้านการปรับตัว บิดามารดาควรจะต้องเตรียมใจที่จะเห็นบุตรห่างจากตนไปเพื่อเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ภายนอกบ้าน ทั้งนี้ก็เพื่อให้เขาได้มีโอกาสเตรียมที่จะพัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถรับผิดชอบตนเองได้ ในบางครั้งเด็กมีปัญหาด้านการเรียนและการปรับตัวที่

โรงเรียน บิดามารดาควรให้ความสนใจ เห็นใจและช่วยเหลือในการแก้ปัญหา โดยเฉพาะเด็กที่มีผลการเรียนต่ำ บิดามารดาไม่ควรตำหนิ หรือคาดหวังในตัวเด็กเกินความสามารถของเด็ก ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดความร่วมมือกันในการช่วยเหลือเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การช่วยกันสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนแก่เด็กด้วย

เด็กในวัยเด็กตอนกลางนี้จะใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่มีปฏิสัมพันธ์กับครูและกลุ่มเพื่อน เพราะฉะนั้นเด็กจะได้รับอิทธิพลจากครูและกลุ่มสูง ลักษณะทางสังคมของเด็กวัยนี้ คือ การรวมกลุ่มเพื่อนเพศเดียวกันอย่างแน่นแฟ้นและตั้งเป็นกลุ่มสังคมเฉพาะของตน โดยมีความเข้าใจและเห็นใจกัน

พัฒนาการทางอารมณ์

โดยทั่วไปเด็กในวัยเด็กตอนกลางนี้มีอารมณ์สนุกสนานชอบเล่นกับเพื่อน ๆ และกับผู้ใหญ่ เด็กจะเลียนแบบการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้ใกล้ชิด พื้นฐานทางอารมณ์ที่ติดตัวมาแต่กำเนิด การอบรมที่เด็กได้รับและการเรียนรู้ของตนเอง จะช่วยให้เด็กรู้จักฝึกที่จะแสดงออก และควบคุมอารมณ์ได้เหมาะสม และมีเหตุผลมากขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้น เด็กสามารถเข้าใจอารมณ์ของตนเองและอารมณ์ของผู้อื่น รู้จักสงสารและเห็นใจผู้อื่น การที่เด็กไปโรงเรียนและเข้ากลุ่มเพื่อน จะช่วยให้มีโอกาสปรับปรุงการควบคุมอารมณ์ให้อยู่ในรูปแบบที่สังคมยอมรับ

อารมณ์ของเด็กมีทั้งดีและไม่ดี เด็กควรจะได้รับรู้อารมณ์ของตนเองและได้มีโอกาสแสดงออกที่เหมาะสม ถ้าหากไม่มีโอกาสได้แสดงออก เด็กจะต้องเก็บกดอารมณ์ไว้ซึ่งถ้าเก็บกดมากเกินไปจะทำให้เกิดความเครียด และอาจนำไปสู่ปัญหาทางจิตใจได้ ผู้ใหญ่จึงมีหน้าที่ช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวในด้านอารมณ์ เพื่อที่เด็กจะได้เติบโตเป็นวัยรุ่นที่มีความสุขและเป็นผู้ใหญ่ที่มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ โรงเรียนจึงเป็นสถาบันที่ให้ทั้งความรู้ ความสามารถและช่วยพัฒนาอารมณ์และจริยธรรมของเด็ก ในวัยนี้พัฒนาการของกลไกทางจิตมีมากขึ้น และเด็กสามารถใช้กลไกทางจิตแก้ไขความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์

เด็กในวัยนี้มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย เพราะเด็กต้องปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมใหม่ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันเมื่อไปโรงเรียน การต้องการทำตามกฎ ระเบียบ และคำสั่งต่าง ๆ แทนการทำตามใจตนเองดังที่เคย การแข่งขันในเรื่องการเรียน เหล่านี้ล้วนทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจ กังวล หรือหงุดหงิดได้ เมื่อเติบโตขึ้น เด็กมีความเคยชินกับสิ่งแวดล้อม และมีประสบการณ์ต่าง ๆ มากขึ้น อารมณ์จะค่อย ๆ สงบลง เด็กเริ่มเข้าใจบทบาทของตน และสามารถปรับตัวได้อย่างมีเหตุผลมากขึ้น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ดังนี้

6.1 งานวิจัยในประเทศ

ประกอบ คุณารักษ์ และคณะ (2531 : 85-91 ; 93-95) ได้ศึกษารูปแบบความร่วมมือขององค์กรชุมชน ต่อการพัฒนาคุณภาพ พบว่า ถ้าการจัดการศึกษาได้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพแล้วจะก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ ประการแรก ประชาชนในฐานะเจ้าของการศึกษา จะรู้ว่าเขาและบุตรหลานของเขาต้องการอะไรจากการศึกษา และอะไรที่เขาไม่ต้องการ ความต้องการเหล่านี้เกิดจากการสัมผัสสภาพข้อเท็จจริงในชีวิตการทำงาน และการดำรงชีวิตทั่วไป ประการที่สอง การให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการศึกษาจะก่อให้เกิดความรู้สึกมีอำนาจและการได้มีส่วนร่วมในชุมชนจะนำไปสู่ความรับผิดชอบ ประการที่สาม การมีส่วนร่วมทำให้มีโอกาสดำเนินกิจการด้านการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการควบคุมการดำเนินงานของระบบราชการให้รอบคอบสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ประการที่สี่ การมีส่วนร่วมทาง

การศึกษาเปิดโอกาสให้มีการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมากขึ้น เพราะจิตสำนึกนอกจากจะเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากการศึกษาแล้วยังต้องเป็นผู้ให้สิ่งจำเป็นต่อการศึกษาอีกด้วย

สมลักษณ์ ภูคำแสน (2540 : ก-ข) ได้ศึกษาบทบาทของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในระดับมาก ในด้านการบริหารงานทั่วไป คือ การกำหนดนโยบายการอำนวยความสะดวก การประสานงานการรายงานผล และการบริหารงบประมาณด้านวิชาการ คือ การจัดหาวิทยากรท้องถิ่น การจัดหาหนังสือเรียน การหาทุน และการเข้าร่วมกิจกรรม ด้านกิจการนักเรียน คือ ด้านรณรงค์การเข้าเรียนการจัดสวัสดิการ การให้ทุนการศึกษา การเข้าร่วมกิจกรรมดนตรี กีฬา การแนะแนวศึกษาต่อ การสอดส่องดูแลความประพฤติ กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย การจัดงานประจำปี งานประเพณีต่าง ๆ และศึกษายบทบาทที่ควรเป็นของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า ต้องร่วมมือกันทุก ๆ ด้าน จึงจะทำให้การศึกษาของไทยบรรลุจุดมุ่งหมาย ส่วนปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พบว่า ชุมชนในท้องถิ่น ที่ตั้งของโรงเรียนมีสภาพเศรษฐกิจที่ไม่ดีประชาชนส่วนใหญ่ยากจนจะไม่สามารถเข้าร่วมในการจัดการศึกษาได้เต็มที่

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542 : 223-224) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สิ่งสำคัญที่สุดที่เป็นสิ่งกำหนดกระบวนการและแบบแผนของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ เงื่อนไขด้านบทบาท

ของชุมชน คือ เงื่อนไขเกี่ยวกับความคิดพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน

ชุมชนเงื่อนไขด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนและเงื่อนไขทางด้าน โรงเรียนและที่สำคัญ คือ การกำหนดความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนตรงกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในชุมชน คือ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนคณะกรรมการโรงเรียน คณะครู และผู้ปกครองนักเรียน ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษา ขึ้นพื้นฐานพบว่า มีขั้นตอนที่สำคัญ 8 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนร่วมดำเนินการ การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชน การสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วม การสร้างกิจกรรม การต่อรองเพื่อการดำเนินการ การร่วมกันดำเนินการ การร่วมกันประเมินผลการดำเนินการ การร่วมกันรับผลประโยชน์

กรมสามัญศึกษา (2543 : 95-102) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ขึ้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษา ได้ผลการวิจัยดังนี้

จากการสังเคราะห์เอกสารพบว่าแนวการจัดการศึกษาต้องการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม กำหนดรูปแบบและวิธีการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน แต่ชุมชนยังมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ยังไม่สามารถเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิดริเริ่ม ร่วมวางแผน และร่วมประเมินผลได้

จากการสังเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวการจัดการศึกษาสถานศึกษา ต้องเข้าไปร่วมกับชุมชนเพื่อกระตุ้นส่งเสริมและควรให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดทิศทางนโยบาย และเปิดโอกาสให้ชุมชนตรวจสอบและประเมินภายในโรงเรียนการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อโรงเรียนจะช่วยให้การดำเนินงานสอดคล้องกับความต้องการและความเหมาะสมของ ชุมชน

จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครู-อาจารย์ สังกัดเขตพื้นที่ การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผู้แทนชุมชนและผู้ปกครอง พบว่า สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การร่วมแสดงความคิดเห็น การร่วมประชุม ทุกประเด็นอยู่ในระดับน้อย แต่ความต้องการในการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการศึกษา เช่น การร่วมกิจกรรม การร่วมจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การร่วมตัดสินใจจัดหลักสูตรมีส่วนร่วมน้อย เว้นแต่การร่วมมือดูแลพฤติกรรมนักเรียน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก สำหรับความเป็นไปได้ที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วม ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก สภาพปัจจุบันโรงเรียนจัดเตรียมปฏิบัติและร่วมมือกับชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย แต่ทุกกลุ่มเห็นตรงกันว่า ชุมชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมมาก ส่วนปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ ความไม่เข้าใจบทบาท การหวังผลประโยชน์จากโรงเรียน ขาดความพร้อมทั้งความรู้ ประสบการณ์ ไม่มีเวลาร่วมกิจกรรม

ไม่เห็นความสำคัญและไม่สนใจในการมีส่วนร่วม

อภิญญา เวชยชัย (2544 : 1-2) ศึกษาแนวคิด รูปแบบและบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการพัฒนาการศึกษาจากเอกสารงานวิจัย และกรณีศึกษาจาก 5 ประเทศ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศญี่ปุ่น ประเทศออสเตรเลีย และประเทศไทย พบแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญ และคุณค่าของระบบครอบครัวในฐานะเป็นปัจจัยเชิงบวกที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการศึกษาของเด็ก ทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพัฒนานักศึกษา ทักษะทางสังคมทำให้โรงเรียนเรียกร้องความเอาใจใส่ และการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อร่วมดูแลและพัฒนาเด็ก ในฐานะเพื่อนหรือหุ้นส่วน ซึ่งต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งสองฝ่าย บทบาทการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ ผู้ปกครองที่สำคัญได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูที่บ้าน การมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติ ซึ่งเป็นความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับโรงเรียน การมีส่วนร่วมในระดับการบริหารและการตัดสินใจ เป็นการมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมพิจารณาปัญหา ร่วมตัดสินใจ เลือกแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมจนถึงการมีส่วนร่วมในการติดตาม และ ประเมินผลการดำเนินงาน

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

วิทเทกเกอร์ (สมหมาย วัฒนะศิริ. 2529 : 33 ; อ้างอิงจาก Whitaker. 1978 : 3893-A) ได้ศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองและผู้บริหารที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน บริเวณที่ตั้งของ โรงเรียนในเมืองเกี่ยวกับการวินิจฉัยสั่งการ หรือการตัดสินใจด้านการศึกษาพบว่า ผู้ปกครองรู้สึกถึงความไม่สะดวกในการรับรู้ข้อมูลหรือประกาศเกี่ยวกับ โรงเรียนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในเรื่องนโยบายการตัดสินใจทางการศึกษา แต่ผู้บริหารกลับเห็นว่าผู้ปกครองยังมีอิทธิพลต่อโรงเรียน แม้จะมีความสนใจต่อโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียนควรตระหนักถึงและวางโครงการร่วมกันให้บุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน

คัลลาร์ด (สมหมาย วัฒนะศิริ. 2529 : 34 ; อ้างอิงจาก Callard. 1979 : 563-A) ได้ศึกษาผลของการเพิ่มความคาดหวังของบิดามารดาต่อความสำเร็จทางการศึกษาของนักเรียน พบว่าผู้บริหารที่มุ่งเพิ่มสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน จะต้องสร้างความเข้าใจกับ บิดา มารดา และต้องยอมรับว่า ความคาดหวังของบิดามารดาต่อความสำเร็จทางการเรียนของนักเรียนสัมพันธ์กับการเพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียน ซึ่งผู้ปกครองนักเรียนจะมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของ นักเรียนอย่างยิ่ง

บาร์เนส (Barnes. 1995 : 3152-A) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของผู้ปกครองนักเรียน พบว่า การมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยอุดมคติแล้ว ผู้ปกครองนักเรียนต้องการมีบทบาทที่โรงเรียนหรือในชั้นเรียน แม้ว่าจริง ๆ แล้ว การมีส่วนร่วม

ของพวกเขาจะไม่เป็นไปตามอุดมคติดังกล่าว และได้พบว่าผู้ปกครองนักเรียนยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่บ้านด้วย การศึกษาครั้งนี้ให้หลักฐานเพิ่มเติมว่า บิดามารดาชาวอเมริกัน-อัฟริกัน เห็นคุณค่าของการศึกษา และเห็นว่าโรงเรียนจำเป็นต้องตระหนักถึงความคาดหวังด้านการศึกษาและวัฒนธรรมของผู้ปกครองด้วย

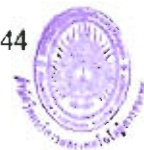
เอลเลน (บรม เวชส์สถ์. 2541 : 77-78 ; อ้างอิงจาก Ellen. 1994 : Abstract) ได้ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างในโรงเรียนพบว่า ที่ปรึกษาในโรงเรียนสามารถแก้ปัญหาสถานะแวดล้อมทางสังคมที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนได้ ซึ่งที่ปรึกษาโรงเรียนจะเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและด้วยความมุ่งมั่น อุดสาหกรรม ที่ปรึกษาที่ได้รับการฝึกอบรมอย่างค้ำกษะการสื่อสาร และการประสานงานมาแล้วย่อมจะเป็นบทบาทสำคัญในการปฏิรูปในปัจจุบันซึ่งเกิดขึ้นในโรงเรียน

สตูปล์ (บุญเดือน สิมะลิ. 2542 : 82 ; อ้างอิงจาก Stoops. 1975 : 277-279) กล่าวไว้ว่าโรงเรียนในแต่ละชุมชนต่าง ๆ มีจุดหมายความต้องการ และมีรูปแบบเฉพาะของคณาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนจะเป็นภาพสะท้อนความต้องการของชุมชนที่แสดงผ่านทางหลักสูตร ซึ่งจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะเป็นหลักในการพัฒนาและฝึกอบรมเด็กให้ตรงตามความเข้าใจและความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญยิ่งในการสร้างความสัมพันธ์อันดี โดยการแจ้งข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน การร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน และการพยายามแก้ไข ความไม่เข้าใจต่าง ๆ ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

เบเซอร์รา (Becerra. 1974 : 6687-A) ได้ศึกษาบทบาทของ ผู้บริหารการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ของสถานศึกษา ผู้บริหารและผู้แทนชุมชนต้องร่วมมือกันทำและทำความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษา ทั้งนี้ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจ และสนใจเกี่ยวกับความแตกต่างของชุมชนด้วย

โรบินสัน (Robinson. 1992 : 746) ได้ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษา และการพัฒนาชุมชน ผลการวิจัยพบว่าในการจัดการศึกษาควรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่น ปราชญ์ท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อที่จะแก้ปัญหาของชุมชนได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์จริง

แมรี (Marie. 1998) ได้ศึกษาค้นคว้าธรรมชาติของความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนและชุมชนของชวานามิเบีย ซึ่งมีจุดประสงค์สนับสนุนงานประชาสัมพันธ์ทางการศึกษาของชุมชน คือ มีการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนรอบข้าง ซึ่งได้ช่วยเพิ่มคุณภาพและความสัมพันธ์ทางการศึกษา ซึ่งก่อนชาวยุโรป เข้ามาติดต่อ นามิเบีย (Namibia) ชุมชนได้เป็นตัวแทนทางการศึกษาโดยตรง และเป็นขั้นต้นคือฝึกให้คนหนุ่มสาวมีความรับผิดชอบ

ช่วยเหลือกันในกลุ่มชน ในช่วงปี 1800 การศึกษายุโรปได้เริ่มมีบทบาททางการศึกษาในกลุ่มชนลดลง ปัจจุบันกระทรวงศึกษาและวัฒนธรรมของนามิเบีย (MBEC) ได้ร่วมมือกันกับผู้ลงทุนทางการศึกษา และการค้นคว้านี้ชี้ให้เห็นว่า การร่วมมือระหว่างผู้ลงทุนทางการศึกษาจะสามารถทำให้จุดประสงค์ทางการศึกษาของชาติประสบความสำเร็จได้

รอลโลว์ (Rollow. 1998) ได้ศึกษาการปฏิรูปโรงเรียนในชิคาโก (Chicago) เพื่อหาทางแก้ไขระบบการจัดการทุกอย่างทั้งการเงินและการสนับสนุนโรงเรียน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายส่งเสริมการร่วมตัดสินใจ ทำให้โรงเรียนมีการตอบสนองต่อประชากรมมากขึ้น ข้อมูลนี้ได้มาจากการศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 12 แห่งในชิคาโก

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนของผู้ปกครองยังไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ทั้ง ๆ ที่มีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนของนักเรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้นำเสนอมาในส่วนของ ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่จำแนกตามระดับช่วงชั้นนักเรียนพบว่ายังไม่ปรากฏการศึกษการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่จำแนกตามระดับช่วงชั้นนักเรียน เนื่องจากเป็นระยะแรกของการปฏิรูปการศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่ และเริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดเป็น 8 สาระ 1 กิจกรรม ตามระดับช่วงชั้น ผู้วิจัยจึงได้นำช่วงชั้นที่ 1 และช่วงชั้นที่ 2 มาเป็นตัวแปรขึ้นเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานใน 3 มาตรฐาน